

Hivzi ISLAMI

Hapja e ekspozitës së Muzeut të Kosovës kushtuar akad. Fehmi Aganit, 13.5.2025

Fjalë rasti

Akademik Fehmi Agani bënte pjesë në lagjen e personaliteteve më të shquara të shkencës, të kulturës dhe të proceseve politike të shoqërisë kosovare në pjesën e dytë të shekullit XX. Sociolog me formësim, por me njohuri të thella edhe nga politikologjia dhe filozofia, konsiderohej ndër njohësit më brilant të problemeve më neuralgjike të politikës dhe të shoqërisë.

Në procesin e emancipimit social dhe kulturor të shqiptarëve akademik Agani luajti një rol të madh në krijimin, ngritjen dhe pavarësimin e institucioneve shkencore, kulturore dhe kombëtare të Kosovës, që nga Instituti Albanologjik i Prishtinës në rithemelim më 1967, si drejtor i parë i tij, e deri te themelimi i Universitetit të Prishtinës dhe Akademisë së Shkencave dhe të Arteve të Kosovës.

Nëpër duart e prof. Fehmiut kaluan breza të tërë studentësh dhe nën drejtimin e tij u formuan shumë kuadro shkencore nga disiplinat e ndryshme të shkencave shoqërore. Kishte përkthyer edhe shumë vepra të autorëve të huaj nga fusha e sociologjisë dhe filozofisë për nevojat e studentëve dhe opinionin e gjerë, si p. sh. Sociologjinë e Fiamengos, një vepër kapitale për kohën, dhe historinë e marksizmit të Vranickit, gjithashtu vepër e rëndësishme për kohën.

Studimet e akademik Aganit për teoritë shoqërore dhe politike, për kombin, vetëvendosjen dhe demokracinë, për ndërtimin e shoqërisë civile, për raportet normale njerëzore me fqinjët, për marrëdhëniet ndëretnike dhe ato ndërkomëbëtare, për emancipimin kulturor dhe vlerat universale njerëzore, mbesin të pakapërcyeshme në mendimin shkencor dhe në praktikën politike dhe shoqërore. Vështrimet e tij me vision të qartë teorik, ishin në funksion të mbrojtjes së kërkesave themelore të shqiptarëve dhe të drejtave të tyre legjitime, duke e vështruar çështjen e Kosovës dhe mvetësinë e saj si përbërës të çështjes së përgjithshme shqiptare.

Që nga vitet e Madh 1968, siç e quante ai, ishte ideolog i projektit për pavarësinë e Kosovës, për të cilin punoi me tërë qenien deri në minutin e fundit të jetës, por nuk arriti ta gëzonte jetësimin e saj. Ditën e Pavarësisë së Kosovës, 17 Shkurtin e Madh, nga se regjimi fashist i Millosheviqit në rrugën e deportimit masiv e të gjenocidit e privoi nga jeta më 6 maj 1999. Pa profesor Fehmiun mendimi politik shqiptar pa dyshim do të ishte i varfur dhe historia e Kosovës deri në çlirimin e saj më 1999 nuk mund të shkruhej pa veprimtarinë e tij.

Në lëvizjen politike shqiptare në vitet e 90-ta, me liderin e gjithëpranueshëm Ibrahim Rugovën në krye, prof. Fehmiu i dha kahet dhe orientimet ideore partisë më të madhe në Kosovë, LDK-së, që vepronte si një lëvizje, duke drejtuar tërë logjistikën e saj të brendshme dhe duke prezantuar atë para botës demokratike në mënyrën më të denjë. Nuk kishte dokument, deklaratë, program apo platformë politike ku ai nuk ishte kryehartues.

Me formimin teorik dhe përvojën jetësore e politike që kishte, ishte negociatori më i fortë shqiptar dhe

politikani e intelektual i më i respektuar shqiptar te diplomatët e huaj. Armiku e vrau, por në tavolinën e bisedimeve nuk mund të mos e respektonte mendimin dhe vizionin e tij për çështjet më të ndjeshme në raportet midis Kosovës dhe Serbisë.

Akademik Fehmi Agani kudo që gjendej e vepronte pushtonte me butësinë, optimizmin dhe fjalën e tij të ngrohtë. Gjithkund dhe gjithëherë përpiquej t'i gjente argumentet vetëm për t'i afruar dhe bashkuar njerëzit dhe strukturat e subjektet politike dhe jopolitike, duke i mënjeluar elementet e ndasive edhe atje ku ato njëmend ekzistonin. Ishte mjeshtër i llojit të vet në bashkërenditjen e veprimeve politike e shoqërore, të nevojshme më parë se kurrë në kthesat historike për Kosovën dhe shqiptarët.

Vepra e tij shkencore u botua në 8 vëllime, por ajo sigurisht nuk është e plotë. Mbetet të gjurmohen shkrimet, trajtesat dhe reflektimet kritike të tij për çështje të ndryshme të rrjedhave shoqërore dhe politike në shtypin dhe periodikun e kohës në Kosovë dhe jashtë saj edhe në bibliotekën e tij personale. Është një fat që pjesën dërmuese të veprës së tij e kemi sot në Bibliotekën Kombëtare. Edhe kjo ekspozitë sot, sado e kufizuar, e plotëson tabloun jetësor dhe krijues të figurës së eruditit, akad. Fehmi Aganit.

Veprimtaria shoqërore e intelektuale dhe vepra shkencore e tij, do ta bëjnë të pavdekshëm akademik Fehmi Aganin, krenarë dhe nderin e kombit shqiptar dhe të kulturës së tij. Jetoj dhe punoj për Kosovën e lirë dhe sovranë dhe vdiq për të. Trashëgimia e ndritur që la pas do të mbetet shembull dhe frymëzim për brezat që vijnë dhe themel i pakapërcyeshëm për mbarë shoqërinë kosovaro-shqiptare.

Lavdi e përhershme!